

ІСТОРИЧНИЙ ПОРТРЕТ

УДК 94

<https://doi.org/10.46869/2707-6776-2024-28-12>

Кудряченко А.І.

<https://orcid.org/0000-0002-3833-989X>

Солошенко В.В.

<https://orcid.org/0000-0002-7096-9859>

КУЛИНИЧ ІВАН МАРКОВИЧ – ЗНАНИЙ ГЕРМАНІСТ ТА ЧУДОВА ЛЮДИНА, НЕОРДИНАРНА ПОСТАТЬ, НЕВТОМНИЙ ДОСЛІДНИК (1924-2002 РР.) IN MEMORIAM

Стаття присвячена дослідженню життєвого шляху і наукової діяльності українського вченого – Івана Марковича Кулинич. Цьогоріч 15 серпня наукова спільнота України відзначає 100-ліття від дня народження визначного вченого, доктора історичних наук, професора Івана Марковича Кулинич (1924–2002) – відомого германіста, дослідника українсько-німецьких відносин та німецької громади України.

В українській науці постать професора І.М. Кулинич займає належне місце серед тих науковців, які забезпечили існування й подальший розвиток української германістики. У статті розкрито науково-організаційну діяльність вченого та його внесок у розвиток української германістики.

Багатоаспектною була його й науково-організаційна та громадська діяльність. І.М. Кулинич активно співпрацював з міжнародними науковими організаціями країн так званого ближнього і далекого зарубіжжя, він був членом Ради міжнародного центру німецьких історичних досліджень, Міжнародної асоціації дослідників історії і культури російських німців, брав активну участь у міжнародних та вітчизняних форумах, конгресах, конференціях

Бойові заслуги, плідна наукова, науково-організаційна і громадська діяльність І.М. Кулинич одержали високу оцінку – знаний вчений нагороджений орденами Вітчизняної війни I та II ступенів, орденом Трудового Червоного Прапора, Почесною грамотою Президії Верховної Ради України, п'ятьнадцаттю медалями. Він лауреат премії Президії АН України ім. Д.З. Мануїльського (1976 р.). У 1984 р. І.М. Кулиничу присвоєно почесне звання Заслуженого діяча науки України.

Ключові слова: Іван Маркович Кулинич, германістика, українсько-німецькі зв'язки, німецька спільнота України.

Яскравою постаттю у вітчизняній науці був Іван Маркович Кулинич – відомий український вчений, знаний історик-германіст, сторіччя від дня народження якого відзначалося у серпні 2024 року. Він був непересічною людиною, пройшов через важкі випробовування, мав твердий характер, його пам'ятають як чуйну людину, якій притаманні чудові якості та чесноти доктора історичних наук, професора, Заслуженого діяча вітчизняної науки. Іван Маркович народився 15 серпня 1924 р. у селі Грушківці Кам'янського району Черкаської області в селянській родині [3, с. 167]. Після успішного закінчення

сільської семирічки він поступив у Смілянський механіко-технологічний технікум, але навала фашистських загарбників відібрала у юнака щасливі студентські роки. Під час окупації УРСР у роки німецько-радянської війни жив у рідному селі, а після визволення села від фашистських окупантів у січні 1944 р. був мобілізований до лав Червоної армії.

Тяжкі випробування принесла йому, як і більшості людей і його ровесникам, та пора. І.М. Кулинич перебуває на фронті та бере безпосередню участь у бойових діях. То були непрості, а почасти досить ризиковані бойові операції з відмобілізованим та ще боєздатним ворогом. Іван Маркович з доблестю служить рядовим розвідником у складі 11 окремого повітряно-десантного батальйону 7 гвардійської Черкаської повітряно-десантної дивізії. Під час виконання одного з бойових завдань у червні 1944 р. він дістає тяжке поранення, внаслідок чого частково втратив зір і руку. Про хоробрість та відвагу рядового-розвідника свідчать його бойові ордени й медалі. Після вимушеного повернення з фронту і тривалого лікування у військових госпіталах Іван Маркович з молодечим ентузіазмом поринає у навчання та прагне надолужити багато втраченого за воєнні роки. Будучи інвалідом війни, він усі сили свого характеру, здібності, волю, енергію і завзяття мобілізує на повернення до повноцінного життя. В 1947 р. поступає у Ніжинську школу по підготовці сліпих інвалідів вітчизняної війни у вищі учбові заклади, а з 1948 р. перебуває на студентській лаві історичного факультету Львівського державного університету, який закінчив з відзнакою у 1953 році [3].

Своє навчання Іван Маркович продовжив у аспірантурі Інституту історії АН УРСР (нині Інститут історії України НАН України), до якої поступив відразу після закінчення університету. І вже з 1953 р. все творче життя вченого нерозривно пов'язане з цією провідною в Україні науково-дослідницькою установою історичного профілю. Іван Маркович Кулинич у цій авторитетній установі за майже півстоліття невтомної праці послідовно пройшов шлях від молодшого до головного наукового співробітника Інституту історії України НАН України [1, с. 568]. Незмінно працюючи у відділі новітньої історії зарубіжних країн (зазначимо, що його назва декілька разів змінювалася з огляду на відповідні чинники), І.М. Кулинич разом зі своїми сумлінними колегами – відомими фахівцями із всесвітньої історії Ф.П. Шевченком, В.І. Клоковим, І.М. Мельниковою, В.Н. Гулевичем, Л.А. Лещенком, І.А. Петерсом, П.С. Соханем, П.М. Калениченком, І.Ф. Євсєєвим, С.В. Віднянським та багатьма іншими дослідниками стояв у витоків створення нового історичного наукового напрямку – вивчення новітньої історії та міжнародних відносин країн Центральної і Південно-Східної Європи. І цілком природно, що незабаром даний напрям досліджень перетворився в цілком самостійну й доволі авторитетну наукову школу у вітчизняній історичній науці.

Визначальним у становленні та зростанні молодого вченого-історика стало знайомство з відомим істориком-балканістом, славістом, дослідником всесвітньої історії, доктором історичних наук, професором Київського державного університету імені Т.Г. Шевченка Віктором Андрійовичем Жебоклицьким. Він, дійсно, що по-батьківськи підтримав Івана Марковича і назавжди залишився для нього вчителем, старшим товаришем та шанованим і добрим другом. Відтак результати не забарилися. А вже невдовзі І.М. Кулинич публікує свої перші наукові роботи, присвячені історії революційного руху в країнах Центральної і Південно-Східної Європи у першій половині ХХ ст., а у 1958 р. під керівництвом В.А. Жебоклицького успішно захищає кандидатську дисертацію за темою: «Становище і боротьба робітничого класу Болгарії на початку ХХ ст. (1907-1912 рр.)» [3].

Проте з плином часу наукові інтереси дослідника Івана Марковича все більше зосереджуються на розробці проблематики, пов'язаної з історією Німеччини, розвитком українсько-німецьких відносин. Дана проблематика, по суті, стала однією з улюблених тем І.М. Кулинич. Тож їй він приділяв, певно, що найбільше уваги протягом тривалого періоду своєї наукової біографії. Уже в кінці 1950-х – на початку 1960-х рр. з'являється перший цикл робіт з цієї тематики, зокрема у 1959 р. вийшла друком перша монографія І.М. Кулинич «Революційна діяльність німецької комуністичної групи «Спартак» на Україні (1918-1919 рр.)», а в 1963 р. – ґрунтовна монографія «Україна в загарбницьких планах німецького імперіалізму (1900-1914 рр.)». Відзначимо, що саме дана монографія і її документальна насиченість лягли в основу його докторської дисертації. Іван Маркович успішно захистив у 1970 р. докторську дисертацію на тему: «Загарбницька політика німецького імперіалізму щодо України наприкінці ХІХ – на початку ХХ ст.» [14].

Високу оцінку спеціалістів отримала вельми оригінальна праця І.М. Кулинич «Українсько-німецькі історичні зв'язки», яка була видрукувана у Києві в 1969 р. В даній роботі, ґрунтуючись на солідних нових архівних і опублікованих джерелах автор провів глибокий аналіз взаємин українського і німецького народів з часів Київської Русі до кінця Другої світової війни. Перу вченого належать також монографії: «Економічне співробітництво УРСР з країнами соціалізму» (К., 1962); «Економічні та культурні зв'язки УРСР і НДР» (К., 1966); «Перша на німецькій землі» (К., 1974); «Німецька Демократична Республіка в співдружності країн соціалізму» (К., 1976); «Траса братського сотрудництва» (К., 1980); «Киев и города-побратимы» (К., 1984, у співавторстві з С.В. Віднянським); «Рабочий класс Германской Демократической Республики – ведущая сила в строительстве социалистического общества» (К., 1982) тощо.

Виконані І.М. Кулиничем дослідження та напрацювання й нині не втратили своєї наукової цінності, їх відрізняє, перш за все, залученням широкої джерельної бази, насамперед українських, російських та німецьких архівних

документів і літератури. Роботи І.М. Кулинича здебільшого охоплюють практично всі найважливіші сторони історичних зв'язків і співробітництва України з Німеччиною та іншими зарубіжними країнами в політичній, економічній, науково-технічній та культурній сферах впродовж бурхливих подій всього ХХ століття.

У постаті Івана Марковича його колеги, а особливо учні та молода генерація дослідників, вбачали українського вченого з широким науковим світоглядом, який спромігся творчо розвинути глибокі традиції вітчизняних вчених, розробляючи водночас нові наукові теми сучасної історичної науки. І це стосувалося не лише актуальних питань власне історії Німеччини та українсько-німецьких зв'язків, а й з історії низки країн Центральної і Південно-Східної Європи та міжнародних відносин. Знаний вчений є автором більш як 350 наукових праць, серед яких понад 20 монографій, які дають уявлення про багатогранність, енциклопедичність знань вченого, новизну підходів, високу наукову цінність ідей та їх практичне значення. Доречі, Іван Маркович підготував десятки ґрунтовних статей до новітньої багатотомної «Енциклопедії історії України», перший том якої побачив світ лише у 2003 р., вже після того, як він відійшов у вічність. У багатьох книжкових виданнях І.М. Кулинич виступав як відповідальний редактор, науковий рецензент. Його праці одержали належну оцінку фахівців у рецензіях, надрукованих у вітчизняних та закордонних журналах. Деякі роботи вченого видані німецького і болгарською мовами, які він добре опанував [5].

Нам, авторам цієї статті, пощастило тією чи іншою мірою знати і відчувати науковий хист та доброзичливість, дієву підтримку молодих дослідників з боку знаного, авторитетного германіста та чудової людини. Ми знаємо й шануємо його науковий доробок, вчилися в нього і намагалися й намагаємося продовжувати закладені ним традиції вітчизняної германістики. Так, на початку 1990-х рр., з розбудовою незалежної України, що має багатонаціональний склад держави, особливий інтерес як у Івана Марковича, так і у А.І. Кудряченка та інших дослідників викликала така малодосліджена тема в нашій історіографії, як проблема національного і культурного розвитку етнічних меншин, зокрема німецького населення в Україні. Тож у 1992 р. за підтримки ще Академії наук УРСР (яка з 1994 р. трансформувалася в Національну академію наук України) і її академіків Я.С. Яцківа та Ю.Ю. Гліби ми провели Всеукраїнську конференцію з історії німецького етнічного чинника на вітчизняних теренах. Одним із результатів тих наших зусиль стала підготовка і вихід у 1995 р. друкованої праці «Вихідці з німецьких земель на теренах України: минуле і сьогодення» авторів А.І. Кудряченка, І.М. Кулинича, В.В. Хохлачова. Ця наукова розвідка була присвячена історичному минулому та сьогоденню етнічних німців в Україні. В ній також, подавався матеріал адміністративно-територіального устрою німецьких поселень, духовного життя колоністів, вирішення їхніх національно-культурних потреб. Як зазначав в

своїй рецензії доктор історичних наук, професор В.Н. Гулевич – «ця робота одна з перших у вітчизняній історіографії, в якій, з позицій історичної об'єктивності розглядалася доля німців України, аналізувалися животрепетні питання, пов'язані з поверненням в Україну і влаштуванням німецьких вихідців на землі їхніх предків, котрим стала вона другою батьківщиною». В.Н. Гулевич також висловлював сподівання, що дана праця має стати добрим початком подальших досліджень цієї важливої проблеми [4, с. 157].

Тож результати не забарилися і чимало українських науковців продовжили досліджувати цю проблематику. Зокрема, того ж року І.М. Кулинич у співавторстві зі своєю колишньою аспіранткою Н.В. Кривець видають ґрунтовну монографію «Нариси з історії німецьких колоній в Україні». Певно, що ця робота стала відповідним продовженням та доповненням й статті І.М. Кулинич «Німецькі колонії на Україні (60-ті роки XVIII ст. – 1917 р.)», надрукованій в Українському історичному журналі у вересні 1990 року [7]. Саме окреслена тоді мета та основні завдання, поставлені в ній, тепер доволі широко розкривалися у монографії. Автори ретельно дослідили і узагальнили величезний пласт першоджерел, переважно архівних, і літератури за цією темою. Вони відтворили історичне тло та з'ясували особливості заселення південно-українських територій німецькими колоністами, їх економічного, суспільно-політичного, культурного та духовного життя у другій половині XVIII – початку XX ст. та тенденції українсько-німецьких взаємин. У рецензії на цю монографію А.І. Кудряченко відзначав важливість не лише загальної характеристики праці, а й зробив детальний огляд дослідження по розділах. Критично проаналізувавши літературу та джерельну базу, використану при підготовці праці, а також, з'ясувавши методологічний підхід авторів у побудові свого дослідження, рецензент зазначав, що монографія загалом розкриває важливі проблеми, які в наш час набувають особливої актуальності, а нові підходи й матеріали, що містяться в ній суттєво збагачують вивчення історії національних меншин в Україні, зокрема, представників німецької етнічної спільноти [10, с. 62-63].

Чимало уваги І.М. Кулинич приділяв вихованню молодого покоління. Він є одним із засновників наукової школи в галузі германістики. Учнями цього вченого можна вважати не тільки співробітників відділу в якому працював дослідник, а й по суті, багатьох германістів інших наукових установ та вищих навчальних закладів України. Переважна більшість із них успішно продовжує та розвиває вивчення проблем з історії Німеччини, особливостей та складових широкого спектру українсько-німецьких відносин різних часових відтінків. Під науковим керівництвом І.М. Кулинич підготовлено більше 10 кандидатів наук, захищено декілька докторських дисертацій. Нині багато його учнів є відомими дослідниками у академічних інститутах, чимало керують кафедрами, стали професорами і доцентами у закладах вищої освіти нашої країни і з вдячністю

згадують свого вимогливого, але доброзичливого й чуйного вчителя-наставника.

Пишучи ці рядки, підбираючи слова про знаного вченого, ми не можемо обійти й інші важливі сторони діяльності Івана Марковича. Багатоаспектною була його й науково-організаційна та громадська діяльність. І.М. Кулинич активно співпрацював з міжнародними науковими організаціями країн так званого ближнього і далекого зарубіжжя, він був членом Ради міжнародного центру німецьких історичних досліджень, Міжнародної асоціації дослідників історії і культури російських німців, брав активну участь у міжнародних та вітчизняних форумах, конгресах, конференціях [8], був членом кількох вчених рад по захисту дисертацій, виступав з чудовими лекціями в українських та зарубіжних вузах тощо.

Іван Маркович плідно працював як член редколегії низки вітчизняних журналів з питань історії, багато років поспіль був членом редколегій щорічних міжвідомчих збірників наукових праць «Історичні дослідження. Історія зарубіжних країн» та «Міжнародні зв'язки України: наукові пошуки і знахідки» (м. Київ), вів активну громадську роботу.

Бойові заслуги, плідна наукова, науково-організаційна і громадська діяльність І.М. Кулинича одержали високу оцінку – знаний вчений нагороджений орденами Вітчизняної війни I та II ступенів, орденом Трудового Червоного Прапора, Почесною грамотою Президії Верховної Ради України, п'ятнадцятьма медалями. Він лауреат премії Президії АН України ім. Д.З. Мануїльського (1976 р.). У 1984 р. І.М. Кулиничу присвоєно почесне звання Заслуженого діяча науки України.

Прожив І.М. Кулинич 78 років. Помер він 28 вересня 2002 р. Невтомний трудівник, високопрофесійний дослідник, чудова і щира людина, Іван Маркович користувався заслуженим авторитетом і високою пошаною наукової спільноти, у всіх тих, хто його знав, хто працював з ним і спілкувався в різних життєвих ситуаціях. І.М. Кулинича глибоко шанували не тільки за його наукові знання, а й за такі прекрасні якості, як людяність, доброзичливість, гумор, постійну готовність допомогти кожному, хто потребував його підтримки, його життєвого досвіду та слушних порад.

Про Івана Марковича Кулинича всі ті, кому випала нагода працювати чи співробітничати у тій чи іншій царині, говорили завжди тепло і з великою повагою, підкреслювали як великі наукові здобутки, так і людський вимір його відносин до колег по науковому цеху. Нам видається доцільним вказати, що про видатного германіста, професора І.М. Кулинича були надруковані матеріали в Українському історичному журналі, у науковому щорічнику «Міжнародні зв'язки України: наукові пошуки і знахідки», в Історичній енциклопедії України, в Енциклопедії сучасної України та у інших часописах та засобах масової інформації.

Можна вказати та підкреслити, що слова щирої поваги та подяки до Івана Марковича Кулиничча з боку багатьох авторів, які писали про нього та високо оцінювали його внесок у розвиток досліджень із всесвітньої історії, міжнародних відносин однозначні у вище названих часописах. Зокрема, у щорічнику «Міжнародні зв'язки України: наукові пошуки і знахідки» це професори В.Н. Гулевич та І.Ф. Черніков, дослідниці Е. Стюпченко і Н. Кривець. Та, певно, що найбільш повно і всебічно охарактеризував постать Івана Марковича Кулиничча саме Степан Васильович Віднянський – доктор історичних наук, професор (нині член-кореспондент НАН України) і завідувач відділу, в якому плідно працював Іван Маркович. Тож будучи одним із колег, якому за його словами, пощастило попрацювати і прожити науково поряд з Іваном Марковичем Кулиничем майже тридцятирічну часову відстань, у 2004 р. С.В. Віднянський у фаховому щорічнику писав наступне. Своїми визначними успіхами, поза сумнівом, «ця талановита й надзвичайно працююча людина багато в чому була зобов'язана й своєму незвичайному характеру. Доброзичливість і життєрадісність охоплювали завжди усі царини його життя». Завідувач відділу стверджував, що «де з'являвся Іван Маркович, до речі – незмінний і завжди дотепний тамада на різних святах й урочистостях, там завжди були цікаві розмови, сміх і добрий настрій». Степан Васильович підкреслював, що у навіть простих розповідях Івана Марковича звичайні життєві факти набували загальнолюдського, а іноді й значно вищого значення. Безперечно, що «в його душі були закладені риси, притаманні письменнику і поету. Він чудово знав українську поезію, зокрема міг на пам'ять годинами читати вірші Тараса Шевченка, сам писав вірші та посвяти, особливо колегам-жінкам... А так, як душевно співав Іван Маркович українські народні пісні, не співав мабуть жодний з його колег істориків» [2, с. 7-8].

Ми, заради справедливості, хотіли би уточнити й те, що його колеги, а особливо із ровесників виділявся професор Віктор Наумович Гулевич, завжди з ентузіазмом приєднувалися до чудового співу як українських народних пісень, так і задушевних, трепетних слів та мелодій болісної воєнної тематики.

У Івана Марковича був власний імператив не зраджувати собі, цінувати кожну світлу хвилину радості, не гаяти часу, а діяти наполегливо заради окресленої мети та ніколи не опускати руки. Він принципово заперечував духовну кваліть, дріб'язковий егоїзм і, попри свої величезні труднощі, навчився перейматися кращим та жити майбутнім. До цього свого життєдайного кредо закликав інших. Іван Маркович завжди творив і жив на повну силу та щедро ділився цією своєю вдачею з тими, хто потребував сил під час душевної скрути чи життєвих негараздів.

Ми всі, або більшість із нас нині суших, лише з плином перебігу подій, або на часовій відстані, усвідомлюємо велич справжньої людської постаті, якій притаманні високі людські чесноти, прагнення подолати несправедливість долі та привносити добро людям, колегам по цеху. Іван Маркович мав незламний

характер, був справжнім і загартованим бійцем, який підтримував ближнього та вмів зігрівати його щедрим теплом. Він був кращим уособленням тієї особливої, певно, що неповторної епохи грандіозних та суперечливих історичних зрушень, і ніколи не цурався цього. Послідовний антифашизм, гуманізм він завжди вважав запорукою формування справжньої людяності.

І у своєму глибоко індивідуальному почерку життя він наполегливо дошукувався творчої правди і насправді був завжди переконаний, що поза людським виміром марно сподіватися на відкриття наукової істини. Оскільки й сама істина є плодом людського розуму, тим більше у науці про людей. По справжньому тонка дотепність і завзятість Івана Марковича, як дослідника, котрий щоденно виявляв інтерес до людини та її прагнень, мабуть, і дозволяв йому так неповторно поєднувати широту і щедрість козацької душі із високим почуттям особистої відповідальності за «історію, що відбулася» та «історію, що відбувається на наших очах». Таке поєднання має перспективу і є особливо цінним тоді, коли належна соціалізація старшого і молодшого покоління відбувається у вимірах діяльнісного, карколомного повсякдення. Це додає сил і зміцнює духовний зв'язок поколінь людей різних генерацій, який на зламах історичного поступу убезпечує від розбрату народу і нації та зміцнює їх духовні сили і примножує поступальні інтенції. Той хто є справжнім, без фальші за будь яких умов та новацій, спроможний усвідомити свою повноцінність як особистість та зберегти набутий особистісний досвід та здобутки попередніх поколінь переможців.

Важливо підкреслити, що у Івана Марковича, завдяки рідкісним рисам його характеру практично не було ворогів чи заздрисників. В його виступах і промовах навіть гірка і неприємна правда набувала форму здебільшого добрих побажань для протилежних чи спірних сторін та ставала основою порозумінь. Івана Марковича Кулинича любили і не могли не любити всі – керівництво, колеги, друзі, учні, родина, доньки й онуки. У життєдайному полі щирої любові та глибокої поваги в нашій пам'яті, певно, що назавжди й залишилася ця неординарна постать, невтомний дослідник.

Іван Маркович Кулинич – учений-історик та чудова людина продовжує жити у серцях його близьких та учнів, колег з його Інституту історії України НАН України та відділу всесвітньої історії і міжнародних відносин, в якому розкрилися його найкращі риси, а також у вагомих дослідженнях зростаючої вітчизняної школи вчених-германістів, засновником якої по праву, ми вважаємо, він був.

Список використаних джерел та літератури

1. Віднянський С.В. Кулинич Іван Маркович. [Електронний ресурс]. *Енциклопедія історії України. Т. 5: Кон - Кю /* Редкол.: В.А. Смолій (голова) та ін. НАН України. Інститут історії України. К.: В-во «Наукова думка», 2008. 568 с.: іл. URL: <http://www.history.org.ua/?termin=Kulinich>

2. Віднянський С. Іван Маркович Кулинич (1924-2002 рр.). *Міжнародні зв'язки України: наукові пошуки і знахідки: Міжвідомчий збірник наукових праць*, вип. 13: Пам'яті доктора історичних наук, професора, заслуженого діяча науки і техніки України Івана Марковича Кулинича. К., 2004. С. 4-9.
3. Вчені Інституту історії України. Бібліографічний довідник. Серія українські історики. Вип. 1. К., 1998. С. 167-168.
4. Гулевич В. Зигзаги долі німецьких переселенців. Рецензія на працю: Кудряченко А.І., Кулинич І.М., Хохлячов В.В. Вихідці з німецьких земель на теренах України: Минуле та сьогодення. К.: Наукова думка, 1995. 73с. *Віче*. 1996. № 10. С. 155-157.
5. Историческа та българиска в чужбина 1944–1980. Библиографскити справочник. София, 1983.
6. Кулинич Іван Маркович: Некролог. *УІЖ*. 2003. № 1.
7. Кулинич І.М. Німецькі колонії на Україні (60-ті роки XVIII ст. – 1917 р.). *УІЖ*. 1990. № 9. С. 18-30.
8. Кулинич И.М. Миграционные процессы немецкого населения в Причерноморье и Приазовье (Херсонская, Екатеринославская, Таврическая губернии Украины) в XIX – XX вв. *Миграционные процессы среди российских немцев: исторический аспект: Материалы международной научной конференции, Анапа, 26-30 сентября 1997 года*. М.: Готика, 1998. С. 52-62.
9. Кудряченко А.І. Кулинич Іван Маркович. *Енциклопедія Сучасної України* [Електронний ресурс]. / Редкол.: І.М. Дзюба, А.І. Жуковський, М.Г. Железняк [та ін.]; НАН України, НТШ. К.: Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2016. URL: <https://esu.com.ua/article-51343>
10. Кудряченко А.І. Рецензія на монографію доктора історичних наук І.М. Кулинича та кандидата історичних наук Н.В. Кривець «Нариси з історії німецьких колоній в Україні». К.: Інститут історії України НАН України, 1995. 271с. *Розбудова держави*. 1997. № 3. С. 62-63.
11. *Міжнародні зв'язки України: наукові пошуки і знахідки: Міжвідомчий збірник наукових праць*, вип. 5: На пошану Івана Марковича Кулинича, історика-гуманіста, доктора історичних наук, професора, заслуженого діяча науки України – у зв'язку з його 70-річчям. К., 1995.
12. *Міжнародні зв'язки України: наукові пошуки і знахідки: Міжвідомчий збірник наукових праць*, вип. 13: Пам'яті доктора історичних наук, професора, заслуженого діяча науки і техніки України Івана Марковича Кулинича. К., 2004.
13. Румянцева В.В. Вшанування члена-кореспондента АН УРСР Ф.П. Шевченка, доктора історичних наук І.М. Кулинича, доктора історичних наук, професора А.В. Санцевича у зв'язку з їх ювілеями. *УІЖ*. 1984. № 11.
14. Стрілко А.А. Захист докторської дисертації І.М. Кулиничем. *УІЖ*. 1970. № 9.

References

1. Vidnyans'kyi, S.V. (2008). Kulynych Ivan Markovych. [Elektronnyy resurs]. *Entsyklopediya istoriyi Ukrayiny*: T. 5: Kon - Kyu / Redkol.: V.A. Smoliy (holova) ta in. NAN Ukrayiny. Instytut istoriyi Ukrayiny. Kyiv: V-vo "Naukova dumka". [Online]. Available from: <http://www.history.org.ua/?termin=Kulinich> [In Ukrainian].
2. Vidnyans'kyi, S. (2004). Ivan Markovych Kulynych (1924-2002 pp.). *Mizhnarodni zv'yazky Ukrayiny: naukovi poshuky i znakhidky: Mizhvidomchyy zbirnyk naukovykh prats'*, vyp. 13: Pam'yati doktora istorychnykh nauk, profesora, zasluzhnenoho diyacha nauky i tekhniky Ukrayiny Ivana Markovycha Kulynycha. Kyiv, pp. 4-9. [In Ukrainian].
3. (1998). *Vcheni Instytutu istoriyi Ukrayiny. Bibliohrafichnyy dovidnyk*. Seriya ukrayins'ki istoryky. Vyp. 1. Kyiv, pp. 167-168. [In Ukrainian].

4. Hulevych, V. (1996). Zyhzhay doli nimets'kykh pereselentsiv. Retsenziya na pratsyu: Kudryachenko A.I., Kulynych I.M., Khokhlachov V.V. Vykhidtsi z nimets'kykh zemel' na terenakh Ukrayiny: Mynule ta s'ohodennya. K.: Naukova dumka, 1995. 73 s. *Viche*, 10, pp. 155-157. [In Ukrainian].
5. (1983). *Istoricheska ta bulgarska v chuzhbina 1944–1980*. Bibliografski spravochnik. Sofiya. [In Bulgarian].
6. (2003). Kulynych Ivan Markovych: Nekroloh. *UIZH*, 1. [In Ukrainian].
7. Kulynych, I.M. (1990). Nimets'ki koloniyi na Ukrayini (60-ti roky XVIII st. – 1917 r.). *UIZH*, 9, pp. 18-30. [In Ukrainian].
8. Kulynych, I.M. (1998). Migratsionnyye protsessy nemetskogo naseleniya v Prichernomor'ye i Priazov'ye (Khersonskaya, Yekaterinoslavskaya, Tavricheskaya gubernii Ukrainy) v XIX – XX vv. *Migratsionnyye protsessy sredi rossyiskikh nemtsev: istoricheskiy aspekt: Materialy mezhdunarodnoy nauchnoy konferentsii, Anapa, 26-30 sentyabrya 1997 goda*. Moskva: Gotika, pp. 52-62. [In Russian].
9. Kudryachenko, A.I. (2016). Kulynych Ivan Markovych. Entsyklopediya Suchasnoyi Ukrayiny [Elektronnyy resurs]. / Redkol.: I.M. Dzyuba, A.I. Zhukovs'kyi, M.H. Zheleznyak [ta in.]; NAN Ukrayiny, NTSH. Kyiv: Instytut entsyklopedychnykh doslidzhen' NAN Ukrayiny. [Online]. Available from: <https://esu.com.ua/article-51343> [In Ukrainian].
10. Kudryachenko, A.I. (1997). Retsenziya na monohrafiyu doktora istorychnykh nauk I.M. Kulynycha ta kandydata istorychnykh nauk N.V. Kryvets' "Narysy z istoriyi nimets'kykh koloniy v Ukrayini". K.: Instytut istoriyi Ukrayiny NAN Ukrayiny, 1995. 271 s. *Rozbudova derzhavy*, 3, pp. 62-63. [In Ukrainian].
11. (1995). *Mizhnarodni zv'yazky Ukrayiny: naukovy poshuky i znakhidky: Mizhvidomchyy zbirnyk naukovykh prats'*, vyp. 5: Na poshanu Ivana Markovycha Kulynycha, istoryka-humanista, doktora istorychnykh nauk, profesora, zasluženoho diyacha nauky Ukrayiny – u zv'yazku z yoho 70-richchiam. Kyiv. [In Ukrainian].
12. (2004). *Mizhnarodni zv'yazky Ukrayiny: naukovy poshuky i znakhidky: Mizhvidomchyy zbirnyk naukovykh prats'*, vyp. 13: Pam'yati doktora istorychnykh nauk, profesora, zasluženoho diyacha nauky i tekhniky Ukrayiny Ivana Markovycha Kulynycha. Kyiv. [In Ukrainian].
13. Rumyantseva, V.V. (1984). Vshanuvannya chlena-korespondenta AN URSS F.P. Shevchenka, doktora istorychnykh nauk I.M. Kulynycha, doktora istorychnykh nauk, profesora A.V. Santsevycha u zv'yazku z yikh yuvileyamy. *UIZH*, 11. [In Ukrainian].
14. Strilko, A.A. (1970). Zakhyst doktors'koyi dysertatsiyi I.M. Kulynychem. *UIZH*, 9. [In Ukrainian].

Kudryachenko A., Soloshenko V. Kulynych Ivan Markovych – a Famous Germanist and a Wonderful Person, an Extraordinary Figure, a Tired Researcher (1924-2002) In Memoriam.

The article is devoted to the study of the life path and scientific activity of the Ukrainian scientist – Ivan Markovych Kulynych. This year, on August 15, the scientific community of Ukraine celebrates the 100th anniversary of the birth of the outstanding scientist, Doctor of Historical Sciences, Professor Ivan Markovych Kulynych (1924–2002) – a famous Germanist, researcher of Ukrainian-German relations and the German community of Ukraine.

In Ukrainian science, the figure of Professor I.M. Kulynych occupies a worthy place among those scientists who ensured the existence and further development of Ukrainian German studies. The article reveals the scientific and organizational activities of the scientist and his contribution to the development of Ukrainian German studies. His scientific, organizational and public activities were multifaceted. I.M. Kulynych actively collaborated with international scientific organizations of the so-called near and far abroad, he was a member of the Council of the International Center for German Historical Research, the International Association of Researchers of the History and Culture of Russian Germans, took an active part in international and domestic forums, congresses, conferences.

Combat merits, fruitful scientific, scientific-organizational and public activities of I.M. Kulynych were highly appreciated – the famous scientist was awarded the Orders of the Patriotic War of the 1st and 2nd degrees, the Order of the Red Banner of Labor, the Certificate of Honor of the Presidium of the Verkhovna Rada of Ukraine, fifteen medals. He is a laureate of the Prize of the Presidium of the Academy of Sciences of Ukraine named after D.Z. Manuilsky (1976). In 1984, I.M. Kulynych was awarded the honorary title of Honored Scientist of Ukraine.

Keywords: *Ivan Markovych Kulynych, German studies, Ukrainian-German relations, German community of Ukraine.*